

De toekomst van Boeing is onzeker

De Standaard + - 14 Mar. 2019

Boeing ziet de eerste annuleringen en schadeclaims binnenlopen. Het zal pijn doen dat de commercieel succesvolle 737 Max wellicht weken aan de grond moet blijven.

De Amerikaanse vliegtuigbouwer Boeing blijft klappen krijgen in de nasleep van de tweede dodelijke crash met een 737 Max 8. De Indonesische maatschappij Garuda gaat het gros van zijn bestellingen annuleren, liet een topman van het bedrijf weten. Garuda heeft één exemplaar van de Max in de vloot en 49 exemplaren in bestelling.

Nog voor de eerste crash van een 737 Max, in oktober vorig jaar, besloot Garuda het aantal bestellingen naar 20 terug te brengen. Maar na het tweede ongeval zegt het bedrijf dat het er nog minder kunnen worden en dat het naar alternatieven gaat uitkijken. In aantallen is Garuda de 19de klant van het 737 Max-programma. Het gaat om een contract van 4,8 miljard dollar.

Evenwicht verstoord

Boeing mag de komende weken meer van zulke boodschappen verwachten. Naast harde bestellingen nemen vliegtuigmaatschappijen meestal ook opties op toekomstige bestellingen. Zeker die opties vallen makkelijk te annuleren, waardoor luchtvaartmaatschappijen naar concurrent Airbus kunnen overlopen. Zeker zij met een gemengde vloot van Airbus en Boeing-toestellen, zoals Lufthansa of British Airways. 'Vroeger had je een markt-evenwicht', zegt professor Eddy Van de Voorde, luchtvaarteconoom aan de Universiteit Antwerpen. 'Het ene moment verkocht Boeing wat meer, dan was het Airbus. Dat evenwicht dreigt nu verstoord te raken.'

Lion Air, de Indonesische maatschappij waarvan de eerste Max 737 in oktober vorig jaar crashte, zou al na dat ongeval het plan hebben opgevat om Boeing te dumpen ten voordele van Airbus. Volgens Bloomberg heeft de tweede crash dat voornemen alleen maar bestendigd. Voor het 737-Max programma zou dat een mokerslag zijn. Lion Air is met 251 toestellen, waarvan er 14 geleverd werden, de derde klant voor het vliegtuig. Het gaat om liefst 22 miljard dollar. Ook het Roemeense Blue Air liet weten dat het over zijn 12 bestellingen zal beslissen wanneer de onderzoeken naar de crash duidelijkheid hebben gebracht.

Snelst verkopende uit geschiedenis

Voor Boeing zou het dramatisch zijn als er gaten in het orderboekje voor de Max worden geschoten. Het toestel is 'het snelst verkopende uit de geschiedenis van Boeing', zegt het bedrijf in zijn jaarverslag. Opgesplitste cijfers zijn schaars, maar volgens Goldman Sachs-analist Noah Poponak gaat het de komende vijf jaar over een derde van Boeings totale omzet. Bovendien, merkt Van de Voorde op, heeft een vliegtuigprogramma een bepaalde kritische massa nodig om winstgevend te blijven.

Toch zijn er ook analisten die denken dat de impact op lange termijn beperkt zal blijven, zolang Boeing er maar in slaagt een overtuigende oplossing voor het probleem naar voren te schuiven.

Gisteren werd de 737 Max ook in de VS aan de grond bevolen. Het bedrijf werkt aan een software-update om het probleem met het anti-overtreksysteem, dat tot de crashes zou leiden, aan te pakken. Maar het kan nog weken duren, tot eind april, vooraleer die update klaar is. Tot dan mogen de geleverde 737 Max'en, een 300-tal, niet van het tarmac af. 'En dat is dramatisch', zegt Van de Voorde. 'Februari en maart zijn niet zo'n goede maanden voor de luchtvaart, maar april wel. Dan heb je de paasvakantie en wordt her en der het zomerseizoen al opgestart.'

Schadevergoedingen

Luchtvaartmaatschappijen zullen massaal op zoek gaan naar toestellen bij externe partners om geen vluchten te moeten annuleren. Een kostelijke affaire? 'Dat spreekt voor zich', stelde Tui-woordvoerder Piet Demeyere eerder deze week. Voor Boeing bestaat het gevaar dat de klanten die kosten op de vliegtuigbouwer willen verhalen. Norwegian Air gaf al een aanzet. Het bedrijf heeft 110 Max'en besteld, waarvan er 18 zijn geleverd. Het kondigde al aan schadevergoedingen te eisen van Boeing om de kosten te compenseren van de vliegtuigen die aan de grond staan. 'Wij verwachten dat Boeing de rekening betaalt', zei het aan Reuters.

Volgens Van de Voorde is Norwegian op zich te klein om zo'n vuist te maken, maar wil het met zijn statement vooral de grotere jongens inspireren. 'Je zal zien dat Michael O'Leary van Ryanair dat standpunt zal overnemen', klinkt het. Ryanair heeft 135 Max'en in bestelling staan en is een van Boeings belangrijkste klanten. 'Ze zullen belaagd worden met dreigementen voor schadevergoedingen', aldus Van de Voorde.

Aarzelende toezichthouder

Dat de Max ook in de VS niet meer mag vliegen werd aangekondigd door president Trump, na overleg met de bevoegde toezichthouder FAA. Maar volgens The Wall Street Journal zou Trump cavalier seul hebben gespeeld, en zou de top van de FAA verrast zijn geweest dat hij die aankondiging deed. Boeing benadrukte dat het akkoord ging met de beslissing.

In elk geval heeft ook de reputatie van de Amerikaanse toezichthouder een ferme deuk gekregen. Hij bleef dagenlang volhouden geen redenen te zien om de 737 Max aan de grond te houden, ook toen landen over de hele wereld, inclusief de EU, een vliegverbod uitvaardigden. Dat getreuzel deed vermoeden dat het onafhankelijke FAA voor de kar van Boeing was gespannen. 'Tot drie dagen geleden zou ik gezegd hebben dat hij onkreukbaar was', zegt Van de Voorde. 'Maar mijn perceptie is negatief beïnvloed, niet door wat ze hebben gezegd, maar door hoeveel tijd er over is gegaan. Het doet toch vermoeden dat de FAA onder druk is gezet.'

Motie van wantrouwen

De finale motie van wantrouwen volgde gisteren, toen de Ethiopische autoriteiten weigerden de zwarte dozen van het gecrashte vliegtuig aan de VS te bezorgen. De standaardprocedure zegt dat de autoriteiten in het land waar het vliegtuig gebouwd is zo'n onderzoek doen. In dit geval dus de Amerikaanse National Transportation Safety Board (NTSB). Maar Ethiopië heeft de dozen naar Frankrijk gestuurd om ze daar door de instantie BEA te laten uitlezen. Dat kan beschouwd worden als een middelvinger naar de Amerikaanse autoriteiten. De NTSB heeft nu onderzoekers naar Frankrijk gestuurd.

Pittig detail: volgens Bloomberg voert de Franse president Emanuel Macron tegelijk gesprekken met de Ethiopische eerste minister Abiy Ahmed om de vloot van Ethiopian Airlines te vernieuwen met vliegtuigen van ... Airbus.

Karsten Lemmens